

Retie

Neten zonder jeuk

19 tot 21 september 2012

Sint Maarten reed op zijn paard door de lucht. Dat wekte bij de dorpsbewoners nogal wat consternatie. Vooral het paard want voor de rest waren ze van heiligen wel wat gewoon. Het verschijnsel werd dus door een gedeelte van de goegemeente aangegaapt. Degenen die te laat kwamen om het gebeuren zelf te zien vroegen: „Reed ie?“ Zo kwam het dorp aan zijn naam: Retie. Verderop werd de Sint ook gezien en daar riep het volk: „Houd hem!“ Dat gehucht kreeg de naam Houtem. Waar het paard en de ruiter weer voet aan de grond zetten, ging de Sint vermoeid liggen en zo ontstond daar de naam „Lichtaart“.

Kijk, zo simpel zit dat in mekaar. Al zal *Sinte Mèttē* wel goed moeten uitkijken hebben waar hij ergens landde want hij riskeerde niet weinig in het water terecht te komen. Het water van de Nete. Van één van de zeven Netē, moet ik zeggen. Men kent daar immers: de Looiendse Nete, de Kleine Nete, de Zwarte Nete, de Werbeekse Nete, de Plas Nete, de Witte Nete en het Nonnen Neetje. Samen met de Wamp vormen zij bovenlopen van de Kleine Nete. Ja hallo! Dan dacht ik nog in het verhaal over Heist-op-den-Berg dat het ingewikkeld was met de Grote en de Kleine Nete waarbij de Grote kleiner was dan de... Kleine. In Retie weten ze er nog meer een potje van te maken. Al toeteren ze dan rond dat al die Netē tot de meest zuivere riviertjes van Vlaanderen horen. Dat kan ook wel kloppen, voor zover ik dat kon zien, want op meerdere plaatsen was het water echt wel verrassend doorzichtig. Zodat de boombladeren zichtbaar waren die de herfst op de bodem van die water-tjes had laten vallen.

De brave Sint kon, ondanks zijn heiligheid, ook maar beter uitkijken om nog een andere reden. De inwoners van Retie hebben als spotnaam „Kortoren“. In vroegere tijden was het immers gebruikelijk dat dieven die een tweede keer betrapt werden, een oor werd afgesneden. Of ze werden getrakteerd op een oorschelp die een stukje werd ingekort. Het was dus maar goed dat hij in Lichtaart was geland. Daar zijn het immers *Kwezels*.

Oud en eerbiedwaardig

Veruit de oudste bewoner van Retie, het dorp in de Kempen, is... een boom. Een lindeboom. Die staat daar voor de kerk al honderden jaren te overleven. Hoe lang precies, dat is niet bekend. Er bestaan geen geschreven bronnen die duidelijk zeggen wanneer daar het eerste lootje van de boom werd geplant. Er wordt wel eens beweerd dat deze Methusalem als een soort vrijheidsboom zou geplant zijn in 1332. Het moment waarop Retie een autonome heerlijkheid in het land van Geel werd. Eén van de oudste vermeldingen over het bestaan van de boom is van 1652. Er bestaat een document uit dat jaar dat het heeft over het overlijden van een zekere „Syken onder de linde“. De pastoor doopte het meisje Lucia-onder-de-Linde. Het laat zich aanzien dat deze vrouw als pasgeborene op het einde van de jaren 1500 of in het begin van de 17^e eeuw onder de linde te vondeling werd gelegd. De lindeboom was toen zeker al volwassen en mogelijk honderd tot tweehonderd jaar oud.

De dorpslinde in Retie is niet alleen letterlijk zwaar met een stam waarvan de omtrek ongeveer 4 meter is en de kruin een doorsnede heeft van 12 meter, ze is echter ook zwaar met traditie en symboliek beladen. Reeds de Germanen hadden wat met linden. Volgens hun mythologie had zo'n boom drie verdiepingen. Het bovenste gedeelte, daar huisden de goden. In het midden vonden de wereldlijke overheden een onderkomen en helemaal bene-

De eeuwenoude linde in Retie. Met de ondersteuning in padukhout en de gebreide bodywarmers.

den was bestemd voor de gewone mensen. De kruin stond voor het firmament, de wortels voor de aarde en de stam voor het centrum van het leven.

Nu staat er enkel nog de linde met zijn stam en zijn de Germaanse stammen hier al lang verdwenen. Doch hun gebruiken hebben het veel langer uitgehouden. Zo vergaderde naar Germaanse traditie onder de kruin van de lindeboom eertijds de vierschaar. Ze sprak er recht „onder de blote hemel en bij klimmende zonne“. Bij gelegenheid was het maar goed dat de linde een groot bladerdak had want voor het *jaargeding* namen er dikwijls niet minder dan dertig personen onder plaats. En dan nog stonden er genoeg „on-

der de blote hemel“ want bij het jaargeding was bijna de ganse dorpsgemeenschap aanwezig. Er werd dan beraadslaagd over de belangen van de boeren, over klachten en over nieuwe keuren of wetsbepalingen. Later, vanaf 1727 werd er onder de boom iedere maandag een botermarkt gehouden. Een gebruik dat tot het begin van de 20^e eeuw is blijven bestaan. Nu is de linde een geklasseerd monument en landschap. En ze leeft nog steeds want de herfst had ook hier de bladeren tot een teer geel verkleurd. Daarenboven waren hier wat breiklasjes aan het werk geweest om zowat alles aan en rond de linde van gebreide bodywarmers te voorzien.

Zinget ende klinget

Het gezelschap waarmee ik dit keer op stap was, had voor de zaterdagavond een feestje gepland onder het motto „De Linde zingt“. De Linde was in dit geval het vakantieverblijf waar we voor twee overnachtingen waren neergestreken. De club was daar wel aan het goeie adres want er wordt in Retie nogal wat gezongen! Niet alleen is dat dorp de plaats waar de ooit illustere Marc Dex werd geboren, de entertainer die ons vergastte op het gekermde „O clown“, het is ook de thuishaven van zijn broer die de parochiezalen onveilig maakte als Juul Kabas. Mijn Nederlandse lezertjes interesseert het misschien te weten dat een „kabas“ een boodschappentas is. Juul placht de auteur en uitvoerder te zijn van het lyrische poëem „’t Zijn Zotten die Werken“. Je merkt dus wel dat Juul welbekend was met de lol die met de onderbroek schijnt samen te hangen.

Behalve de voornoemde coryfeeën van het lichte tot vederlichte lied, bestaat in Retie ook het alom gerespecteerde koor *4-tune*, onder leiding van Bert Verdonk. De wat curieuze naam heeft natuurlijk een dubbele bodem. Het verwijst naar „fortune“. Hetgeen vanzelfsprekend staat voor „geluk“ doch evenzeer voor „4-stemmig zingen“. Het koor werd opgericht in november 1999 en het telt zo’n 27 zangers. In 2010 werd het koor voor de 3^e maal na mekaar in de ere-afdeling ingedeeld tijdens het koortornooi van de provincie Antwerpen.

Daarmee stopt de zangdrang van de Retienaren echter niet. Bij meerdere gelegenheden worden de straten van het landelijke dorp in de verder relatief stille Kempen vergast op de vocale exploten van allerlei figuren.

In tegenstelling tot wat in vele andere plaatsen in Vlaanderen gebruikelijk is, wordt in Retie Driekoningen niet gezongen op 6 januari, maar wel op 5 januari. In de namiddag zijn het de kinderen die zingend van deur tot deur trekken. ‘s Avonds zijn dan de volwassenen aan de beurt voor een totaal ander soort Driekoningenviering. Volledig onherkenbaar verkleed en onaangekondigd gaan ze langs bij vrienden. Die moeten dan proberen te raden wie hun daar op het dak is gevallen. Dat moeten ze zien te achterhalen door vragen te stellen die enkel met ja en nee kunnen beantwoord worden. De ondervraagden mogen slechts door

ja knikken of nee schudden antwoorden. Wanneer ze herkend worden krijgen de gemas-kerden wat te drinken. Vanzelfsprekend vloeien de alcoholica rijkelijk bij die gelegenheid. In het gehucht Schoonbroek gaan de kinderen de eerste zaterdag na 12 maart zingend rond. Met een veelkleurige papieren hoed op, versierd met bloemen en slingers, gaan ze van deur tot deur en zingen ze „Goriën, goriën, gee-goa, hède gèn kinnekes die mee-goan, ...“. Wat het mag betekenen weet ik niet. Overigens, hoe men tot dit gebruik is geko-men, dat is ook niet bekend. Het schijnt echter wel vast te staan dat het gorieën verwijst naar Sint Gregorius die immers op 12 maart zijn feestdag heeft. De komst van de zanger-tjes wordt luidruchtig aangekondigd met goriënhorens. Dat zijn grote koehorens, die van vader op zoon worden doorgegeven. Omdat ze aan de deuren eieren en geld krijgen, dra-gen de zangertjes versierde tenen mandjes mee. Op de bodem daarvan liggen een laag hooi en een beurs. Het eerste voor de eieren, het tweede voor het geld. Zo rond vier uur in de namiddag komen de uitgezwermdde groepjes terug bijeen aan de school en daar wordt de buit verdeeld.

De laatste zondag van september vieren de kinderen in Retie reeds sinds jaar en dag iets wat lijkt op het uit Amerika naar heel Europa overgewaaid, hypercommerciële Hallo-ween. Ze trekken dan na zonsondergang zingend door de straten terwijl ze verlichte voor-werpen torsen zoals lampions en uitgeholde bieten. Ze zingen dan het *krikkraklied*. Dat gaat als volgt: „Krikkrak tjoelala, tjoelala krikkrak en overal... en overal waar de meisjes zijn, waar de meisjes zijn, en overal, waar de meisjes zijn is't bal“. Behalve Halloween heeft in Retie dus ook sinds lang de zedenverwildering toegeslagen. Dan zongen ze vroe-ger, ter afwisseling nog wel eens een ander liedje. Het „Kjèske mee'n lantèrnen“ (Kaarsje met een lantaarn).

Al van vlak na het krikkrakfeest begint de Retiese jeugd hout te verzamelen voor de Sint-Maartenvuren. Het feest van Sint Martinus op 11 november wil men uiteraard niet missen want die Sint is de patroonheilige van de parochie. Reeds van 's morgens vroeg trekken de kinderen van deur tot deur om, in ruil voor snoep en een cent, het „Sinte-Mèttelièdje“ ten gehore te brengen. Alweer met een zeer inspirerende, nogal hermetische tekst: „Van-doag is 't Sinte-Mètteli en mèrregen is 't de kruk“. Wanneer de avond begint te schemeren worden in alle wijken en gehuchten de Sint-Maartenvuren aangestoken. In het licht van de laaiende vlammen worden gratis pannenkoeken uitgedeeld. Wat die „kruk“ in het liedje komt doen wordt duidelijk wanneer je weet dat daarmee de restjes onverbrand hout wor-den bedoeld. Die worden door de jeugd de dag na het Sint Maartenvuur alsnog verbrand. Het moet bij dit alles dus geen verwondering wekken dat er in de Kempen een gezegde bestaat dat zegt: *In Retie munten ze uit in 't beleggen en uitvoeren van alle werken, vooral als er sprake is van feestelijkheden inrichten.*

Zwaar op de hand

Ik wist werkelijk en letterlijk niet wat te denken toen ik het volgende persbericht over Retie las: „*Belgische 640kg selecteerd zich voor world Games*“. Zo stond het er echt. Ik dacht eerst nog dat er zowel voor als na de gewichtsaanduiding een komma had moeten staan. Omdat de schrijver ook in de werkwoordsvorm in de fout was gegaan, hield ik dat voor slordigheid. Dus zou er een wezen van een ronde 640 kilogram zwaar een competitie heb-ben betwist. De zwaarste vrouw ter wereld? De vetste vette os? Het grootste pak friet? Maar nee, na lezing van de verdere tekst ging het over... touwtrekken. Goed, in het licht van de net achter de rug liggende gemeenteraadsverkiezingen is er nogal wat touwtrekken gebeurd. Maar... In dit geval gaat het echt wel over de bezigheid waarbij een groep men-sen aan de ene kant aan een dik touw staat te sleuren en aan het andere uiteinde een an-der team. Of, zoals de berichtgeving het wilde, met uitroeptekens en al:

Worldgames Colombia!!!!!!

10 september 2012, 08:08

We hebben met het 640 team gedaan wat we zelf niet hadden durven denken, we gaan

met het team naar de worldgames in Colombia!!!! 3de in de reeks, voldoende voor de kwalificatie !!! We zijn er zelf nog steeds van onder de indruk! Het zal een heel speciaal jaar worden. Ons tornooi , worldgames en de Europese kapioenschappen!!!! Hop hop hop
Wel, wel... Ik heb nooit geweten dat het touwtrekken een heuse sporttak was. Tenzij dan misschien bij de Highland Games in Schotland. Maar ja, daar kan je dat wel verwachten. De mannen spelen er doedelzak en ze gooien met telefoonpalen. En ze dragen rokjes. Met niets er onder! Tenzij dat wat hen door de natuur werd toebedeeld.

In de geest van

Wanneer vond het laatste heksenproces plaats in België? Ja, ik gooi de vraag maar even in het gezelschap. Wat denk je? Zeventiende eeuw? Ergens in 1800 misschien? Nee hoor, in 1950! Echt. In dat jaar stond iemand in Dessel-Witgoor terecht voor hekserij. Dessel is overigens niet ver van Retie verwijderd en het ligt hoe dan ook in de landstreek die we kennen als de Kempen. De Gazet van Antwerpen berichtte over dit geruchtmakende proces in de editie van 8 juli 1950. Onder de titel „Martha Staes onthekst“ bracht de krant verslag uit over de uitspraak van de Boetstraffelijke Rechtbank van Turnhout. De zogenaamde heks werd vrijgesproken, degenen die haar hadden aangeklaagd werden veroordeeld.

Over de heide en de zandvlakten van de Kempen dwalen nog altijd veel geesten en spoken rond. Het bijgeloof zit diep in de volksaard geworteld. Overal bots je hier wel op allerlei verhalen en sagen waarin de Bokkenrijders een infame rol spelen. Volgens de verhalen waren het lieden die zich per bok door de lucht verplaatsten en die de lokale bevolking berooften en terroriseerden. Wanneer ze ergens verschenen kon je hun aanwezigheid al dadelijk merken. Hoe stil ze ook te werk gingen. Vanwege de geur, begrijp je wel.

Hugo van de Loonsche Duynen was aanvankelijk een brave jongen. Zijn ouders waren, voor de verandering, eens niet arm en Hugo had het dus niet slecht. Wat niet belette dat hij toch op het slechte pad raakte. Hij werd lid van de Bokkenrijders. Maar niet enkel dat, hij werd al snel als hun leider aangezien. Dat kwam door zijn niets ontziende wreedheid. Hij schuwde geen moord, brand of diefstal. Kortom: hetgeen elk regulier leger pleegt te doen in bezet gebied. Op een warme zomeravond besloot Hugo de kerk van de abdij van Postel leeg te roven. Op het ogenblik dat hij allerlei goud- en zilverwerk in een zak aan het laden was, werd hij aangesproken door een mysterieuze dame. In niet mis te verstane bevoordingen maakte zij de snoodaard diets dat zijn gedrag ernstig zou gestraft worden. Zij sprak een banvloek over hem uit waardoor hij nooit meer rust of vrede in zijn leven vond. Zelfs aan de galg kon hij niet stil hangen. Maar dat kwam door de wind en toen leefde hij al niet meer. Op het ogenblik zelf vond Hugo dat vrouwmens maar een onnozele kwezel en hij wierp haar spottend op de grond. Vervolgens liep hij de kerk uit en besteeg hij zijn bok. Die verdween terstond in de wolken. Waarschijnlijk was het rijdier nogal gehaast omdat een bok nu eenmaal gewend is te bestijgen, eerder dan bestegen te worden.

Het waren niet enkel rovers met een mystieke achtergrond die hier de streek onveilig maakten. Afhankelijk van wie het vertelt zijn er verschillende verhalen in omloop over een roversbende die, respectievelijk, de Bende van Kristiaan Seyms of Bende van Zwarte Trien of Bende van Corsendonk werd genoemd. Ook de verhaallijnen lopen nogal uiteen waar het de wandaden van die bende betreft. Gemeenschappelijk is evenwel dat de rovers uiteindelijk gevat werden en opgehangen. Volgens de enen in Geel, volgens een andere bron in Turnhout.

De rovers besloten op een kwade dag een overval te plegen op een bepaalde hoeve. Waar ze bij hun snode plannen geen rekening mee konden houden, was dat hun beraad heel toevallig door de schaapherder van die hoeve werd afgeluisterd. Die spoedde zich schielijk derwaarts om de bewoners te waarschuwen. In plaats van een weerloos gezin vonden de rovers dus die nacht een gewapend gezelschap tegenover zich. Het vervolg van het verhaal is me niet duidelijk want er wordt verteld dat bij de overval een raampje naast de deur openging. Iemand legde een strop rond de hand die toen verscheen. Omdat

de andere rovers vreesden dat ze door die gevangene zouden worden verraden, doodden ze de man. Toen de bewoners van de hoeve de deur openmaakten, vonden ze buiten een rover zonder hoofd...

Wie de plot van dit verhaal begrijpt mag het me komen uitleggen.

Veel onschuldiger maar misschien wel even irritant was *Berrevoetse Tist*. Geen rover maar een pilarenbijter van bijzonder gehalte. Tist woonde op de Asberg. Hij was een struise vent met lang bruin haar en een volle baard tot op de borst. Hij was steeds bloots-hoofds en blootsvoets. Berrevoets, dus. Hij was gelukkig niet barrevoets tot aan zijn kop want hij ging gekleed in een lange blauwe kiel. Men zag hem nooit zonder paternoster in de hand en in de kerk zat hij tijdens de hele dienst geknield op de vloer en met de armen wijd uitgestrekt. Door dat opvallende gedrag kreeg hij ook de bijnaam van *de Lieveheer van den Asberg*. Tist bad de sterren van de hemel en de heiligen van hun pilaren. Hij ging biddend de bedevaart naar Scherpenheuvel voor en te voet is dat een eind en vele Onze Vaders ver. Hij ging biddend naar Sint-Cornelius in Lichtaart en naar overal waar iemand op het idee was gekomen er een heilige te vereren. Op zijn tochten ging hij geen enkele kerk voorbij en zo was Berrevoetse Tist uren in de omtrek gekend. Er werd verteld dat hij niets anders dan kalissenhout (zoethout) at. Hopelijk is dat ruim voorhanden in het Paradijs waarheen hij zonder twijfel is verhuisd want de man is al meer dan een eeuw wijlen. Met iemand die zo vreselijk de hemelse vestingen bestormde, kon het niet uitblijven of er moest hier toch minstens één wonder geschieden. Dat gebeurde dan ook. Al was het dan ver vóór de tijd van Tist. Een soort aanbetaling van de hemelse penningmeester, zullen we maar denken. Het zat als volgt.

Willem Verreyt, een marskramer uit Baarle, was op de vooravond dat Sint Antonius op de kalenders verscheen, 16 januari 1645 was dat, op weg naar Chaam. Zoals op de schilderijen van Bruegel lag er sneeuw. Onderweg zag hij een Lievevrouwebeeldje liggen. Alhoewel het nog volop sneeuwde bleef het beeldje wonderlijk genoeg onbedekt. Hij nam het beeldje mee en zette zijn weg voort. Op de dijk in Chaam werd hij overvallen door twee soldaten die op wat anders uit waren dan het verdedigen van het grondgebied. Rovers in uniform zeg maar. De ene stond met het geweer in aanslag klaar om de marktkramer dood te schieten. Verreyt sloeg het geweer met een stok uit de handen van die onverlaat. De tweede zette daarop zijn geweer op het hart van Verreyt en schoot. Het verwondde de marskramer niet! Waarschijnlijk een losse flodder. Iets als een politicus: veel lawaai maar weinig resultaat. Drie weken later, het gat in zijn kostuum was ondertussen gerepareerd, bracht Verreyt het gevonden beeldje naar Werbeek. Hij plaatste het daar in een holte in een boomstronk.

In 1646 werd daar ter plaatse een houten kapel gebouwd waarin het beeldje een plaats kreeg. In 1665 werd dit houten gebouwtje vervangen door een stenen kapel die de naam kreeg van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw.

Deze laatste kapel bestaat nog steeds. Ze heeft een achthoekige vorm met een uitbouw voor het priesterkoor. De legende wordt weergegeven in de vier brandglasramen. In 1974 werd het originele Mariabeeldje gestolen. Het is niet bekend of de dief een beschieting achteraf heeft overleefd.

Dat men wete: wit en zwart is de Nete

Telkens ik op een wandeling langs de Nete loop, ongeacht of die groot dan wel klein wil genoemd worden, valt het me op hoe snel het water wel stroomt. Nochtans leent het landschap zich schijnbaar niet tot zo'n gedrag: het is hier vlak. Ja, akkoord, er zijn wel wat heuvels te vinden. Land- of rivierduinen, schat ik zo. Maar dat verklaart toch niet waarom die rivier zo onstuimig te keer gaat. Ook nu, bij de watermolen op de Witte Nete, stroomde het water met schuimend geweld over de lossluis. Nochtans is deze watermolen van het onderslagtype en die hebben hoe dan ook geen al te groot verval nodig om te kunnen werken. Weliswaar met een zeer beperkt rendement maar toch...

De graanwatermolen hier in Retie werd daar waarschijnlijk gebouwd door de Benedictijnen

De aloude watermolen in Retie

van de Abdij van Corbie. Wanneer precies, is niet bekend. Zeker is dat deze Noord-Franse abdij reeds in de jaren 775 en 825 in de gemeenten Mol, Balen, Dessel en Retie uitgestrekte eigendommen bezat. Over de leeftijd van de watermolen bestaat zekerheid vanaf het jaar 1134. Dan was de molen eigendom van het adellijk geslacht de Berthouts van Grimbergen. De lui die we ook in de omgeving van Heist-op-den-Berg zijn tegengekomen. Zo staat het te lezen in een oud register van het Leenhof van Brabant. We vinden de molen ook vermeld in 1533. Het huidige bakstenen gebouw dateert van 1756 toen het een houten constructie uit 1658 ging vervangen.

Bepalend voor het gebruik en de verdere levensduur van de molen was het feit dat baron du Four uit Turnhout hem in 1912 verkocht aan molenaar Jan Quets uit Retie. Deze laatste had het vertrouwen van de rentmeester van de baron weten te winnen. Vandaar dat het hem was gelukt de watermolen te kopen.

Voor de watermolen brak daarmee weer een nieuw tijdperk aan. Quets was een speciale persoonlijkheid, eerlijk, eenvoudig en sociaalvoelend. Als voorzitter van de Molenaarsbond van de Provincie Antwerpen was hij een vurig strijder voor molenaarsbelangen. Bij zijn overlijden in 1944 schreef de pastoor van de parochie een vers voor zijn doodsprentje. Toentertijd een bewijs dat Jan Quets veel achting genoot.

Zijn zoon Bert erfde de watermolen. Hij was de laatste die de molen beroepsmatig gebruikte tot in 1970. Ook Bert was een merkwaardig man. Altijd vrijgezel gebleven was hij zeer gehecht aan zijn molen. Nadat hij was gestopt met malen, was Bert nog elke dag op de molen te vinden. Hij had het er zich behaaglijk gemaakt rond een klein kacheltje dat regelmatig werd opgestookt totdat het roodgloeiend stond. Rond het „stoofke“ stonden de stoelen klaar voor burens, dorpelingen en andere bezoekers. Die zitplaatsen bleven naar het schijnt nooit lang leeg.

Bert Quets overleed in 1997. Hij had in 1995 reeds de watermolen verkocht aan zijn achterneef Staf Stessens, die een opleiding tot molenaar had gevolgd. Bert vertrouwde hem met „zijn“ molen want Staf had reeds jaren voordien regelmatig met die machinerie gewerkt en Bert had wel in de gaten dat Staf de zaken goed aanpakte. Molenaars ontwikkelen een jaloerse zorg voor hun machine met de eerbiedwaardige ouderdom. Niet zelden spreken zij wat vertederd over hun molen als „zij“. Alsof het een vriendin is die met de nodige egards moet benaderd worden.

Een grondige restauratie van de Retiese watermolen werd voltooid in 2000. De molen werkt nu nog regelmatig en bij goed weer vertrekken van bij de watermolen dikwijls kano-tochten op de Kleine Nete. Toen wij er tijdelijk neerstreken stond er net een hele groep jongelui met paddels te zwaaien.

Op 4 juli 1975 werd de molen beschermd als monument en samen met zijn omgeving als dorpsgezicht. Bij de laatste restauratie werd de dakbedekking in eterniet vervangen door leisteen. Hetgeen veel authentieker oogt.

Van bij de watermolen kan men gemakkelijk de vallei van de Witte Nete verkennen. Hetgeen wel de moeite waard is voor iemand die in natuurschoon is geïnteresseerd. Er zijn genoeg aangeduide wandelpaden.

Het gebied heeft een rijk verleden en het is goed bewaard gebleven. Er zijn wat geheimzinnige, nogal duistere broekbossen, historische graslanden, zompige moerassen en plaatsen waar vele wilde bloemen bloeien. Al moet je voor dat laatste uiteraard wel het goede seizoen treffen. Het landschap wordt ieder jaar opnieuw overstroomd door zowel de Witte als de Zwarte Nete. Die twee ontmoeten mekaar hier even verder. Van daar

Een rudimentair kaartje van de omgeving van de watermolen.

met wat ik ervan meende te weten.

Waar nu de akkers en de velden liggen, stonden vroeger bossen die bezet waren met eik, olm, beuk, berk en hazelaar. Waar nu naaldhout naar de hemel streeft daar vond men vroeger hei en kreupelhout. De riviertjes en waterlopen waren niet ingedijkt en dus stroomden ze regelmatig over waardoor de nabije weilanden onder water kwamen te staan. Je zou het zo op het oog niet zeggen maar Postel ligt wat hoger. Die geografisch bijzondere ligging bepaalt voor een deel zijn geschiedenis. Met een beetje overdrijving zou je kunnen verdedigen dat Postel de Kempense Hoge Venen is. Want inderdaad, van veen hebben ze hier hun deel gehad. Ten westen en ten zuiden van de woonkern lopen de beekjes (de neetjes) naar de Netten. Ten noorden wateren de beekjes af naar de Maas. Anders gezegd: Postel ligt op de waterscheiding tussen het Maas- en het Scheldebekken. Doordat de grond daar echter eerder slecht afwatert blijft dat water nogal eens haperen en hebben zich moeren of venen gevormd. De abdij ligt op een hoogte van ongeveer 38 meter en in het Groot Bos komt zelfs 43 meter voor. Dat is meteen ook het hoogste punt. Westwaarts van de abdij ligt een grote grondinzinking die het „Hoog Moer“ wordt genoemd. Niet zo verwonderlijk liggen daar de oude moerputten waar eertijds de turf werd ontgonnen.

Op het jaagpad langs het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten

wordt het niet de Grijze Nete maar wat dan wel, dat weet ik niet zeker. De hydrografie van deze streek is de te ingewikkeld voor mijn beperkte bevattingvermogen.

Wat me verder ook hogelijk verbaasde is dat je hier vlakbij plaatsnamen als Duinkerken en Wenen kan vinden. Was het daardoor dat zoveel Duitstaligen onze nachtrust in De Linde kwamen verstoren?

Ha! Postel

Postel is vooral bekend vanwege zijn abdij en bij meer seculier georiënteerde lieden voor wat die abdij pleegt voort te brengen: kaas en brood. Maar Postel op zich is een gehucht en geen zelfstandige gemeente. In tegenstelling

Onze wandeling begon in Postel ter Heide bij een smal ophaalbruggetje langs een kanaal dat daar kaarsrecht door het landschap ligt: het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten. Scheepvaart is er op dit kanaal niet te bemerken maar de boorden ervan toonden zich van hun beste kant. Met dichte rijen eiken waar de herfst met zijn verfdoois overheen was gegaan. Een kleurengamma dat van diepgroen via bruin en heldergeel tot vlammend rood ging. Dat laatste echter enkel voor de Amerikaanse eiken. Maar ja, het is bekend dat die Amerikanen ook altijd moeten overdrijven. Er groeiden ook veel verschillende soorten

paddenstoelen. Van de bekende vliegenzwam met zijn felrode hoed tot de stinkzwam die enkel via de neus was waar te nemen. Iemand merkte op dat het rook als een vilbeluik.

Een treffende omschrijving.

Het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten is men ooit beginnen graven met de bedoeling om de industrie in de buurt te stimuleren. IJdele hoop want het kanaal heeft slechts weinig scheepsverkeer gekend. Het is onderdeel van een net aan kanalen die hier in de Kempen uit de bodem zijn gegraven. Via een heleboel verbindingen onderweg komt het water uiteindelijk in het Albertkanaal terecht.

Met het graven werd begonnen in 1844. Reeds twee jaar later was het traject Dessel - Turnhout afgewerkt. Met de verbinding tussen Turnhout en Schoten lag dat anders. Die raakte eerst in 1875 klaar. Tussen begin- en eindpunt bestaat een hoogteverschil van 25,7 meter. Om dat voor een schip te overbruggen zijn er destijds 10 sluizen gebouwd die allemaal op het traject tussen Turnhout en Schoten liggen. Vandaar dus dat het aanleggen van dit stuk kanaal zoveel langer heeft geduurd.

Op het 64 kilometer lange en 20 meter brede kanaal zijn boten van maximum 600 ton toegelaten. De diepgang mag niet meer dan 1,9 meter zijn. De meeste van de tien sluizen worden nog met de hand bediend.

De abdij

Toen de abdij hier in Postel rond 1135 werd gesticht, was ze eigenlijk vooral bedoeld om uit de landbouw inkomsten te genereren waar de abdij van Floreffe beter van werd. Pas in het begin van de 17^e eeuw kreeg de vestiging hier het statuut van priorij. Enkele jaren later

In de abdij van Postel

volgde de echte afscheuring van Floreffe. Postel werd toen een volwaardige abdij. In 1797 waren de Fransen hier volop bezig om met de grove borstel door het religieuze leven te gaan. Als gevolg daarvan werd de abdij van Postel afgeschaft. Pas 50 jaar later werd ze terug opgericht. Vandaag wonen en werken er nog zo'n 20 broeders in de abdij. Het zijn Norbertijnen of Witheren. Vanwege de witte pij die ze plegen te dragen. Postel, Westmalle en Orval zijn nog de enige abdijen die echt zelf kaas maken. Daarbij beschikken enkel Westmalle en Postel nog over een eigen veestapel. We konden de producenten van de grondstof

voor de kaas zien en ruiken op onze wandeling.

Met kaasmaken werd begonnen in 1947. Dat was de typische Postelse harde abdijkaas.

Hier staat het in steen geschreven: het gemetselde wapenschild met de molenijzers.

Een product dat nog steeds bestaat. De leeftijd van die kaas kan gekozen worden naar ieders believen. In 1997 werd een nieuwe kaasmakerij gebouwd die, onder andere, een grotere opslagcapaciteit had. Ondanks de moderne uitrusting gebeurt het maken van de kaas hier nog steeds vrij artisanaal.

Ondanks de talrijke bezoekers was het binnen in de abdij opvallend stil en rustig. Ter bezinning kon je ook een toertje maken door de goed verzorgde kruidentuin. Al was het seizoen er niet naar om veel weelderige plantengroei te zien want zowat alles is ook daar aan een rustperiode toe. Bij de kloostermuur in de kruidentuin stond ook een rijtje bijenkorven die iemand voorzien had van het opschrift: „Gezond gezoem“.

Wat me ook opviel was een wapenschild dat in een bakstenen gevel was gemetseld. Een soort artistiek metselen dat ik nog niet veel heb gezien. Maar wat me vooral frappeerde waren de drie molenijzers, rijnen, die erop werden voorgesteld. Eertijds had wie molen

bezat een hele bevolking in de tang. Molens waren een teken van rijkdom en dat liet men zich graag aanleunen door in wapenschilden die molenijzers op te nemen. Dat was hier duidelijk niet anders.

Vlak achter de witte toegangspoort ligt rechts de winkel waar je al het goede dat de monniken voortbrengen kan kopen. Uiteraard is dat de Postelkaas maar ook het Postelbrood. Al is er dan een bakkerij buiten de muren van de abdij die schreeuwt dat zij, en zij alleen, het echte Postelbrood maken en verkopen. Tja...

Bij de toegangspoort staat een wegwijzer met grootheidswaanzin. Hij wijst de weg naar Santiago de Compostela. Het blijkt echter dat over de Via Monastica een Santiagopad loopt dat langs vijf Norbertijnerabdijen naar de Franse grens en verder gaat.

Te zien aan de werkelijk reusachtige parkings verwacht men hier regelmatig veel volk. Heel veel volk. Er is ook een permanente kermistoestand neergestreken waar de obligate friet wordt te koop aangeboden. Naast schepijs en nog wat ander kermisvoer.

Le poète a dit la vérité

Het is volop herfst. De natuur legt zich stilletjes te rusten maar voor het zover is worden we nog even vergast op de kleurenpracht van een vergaande glorie. Een seizoen dat doet verlangen naar kaarslicht en dat bij uitstek geschikt is tot melancholische overwegingen. Die eventueel kunnen opgehangen worden aan een oude kroeg in Retie. Zoals de dichter Jan Van Nijlen neuriede in „De Oude kroeg“

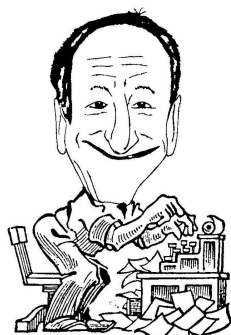
De Oude kroeg

*Ik houd zozeer van die verlaten kroegen
buiten de stad in het namiddaguur,
men droomt er rustig, wachtend op den vroegen
schemeravond, naast een gezellig vuur.
Sedert een eeuw misschien ligt hier wit zand
op de geschuurde en uitgesleten planken.
Alles is oud, de stoelen en de blanke
tafels. Dit is een huis, een vaderland.*

*'k Zie door het raam een tuin die druipt van regen,
de winterlucht is mistig, grijs en geel,
en alles wat ik lijdzaam heb verzwegen
dringt plots in kroppend snikken naar mijn keel.
En toch ben ik gelukkig, want nooit kende
mijn jeugd de vrede die ik nu gevoel;
'k weet mij nu nader bij mijn menslijk doel:
de dood, maar zonder 't masker der ellende.*

(Jan van Nijlen 1884-1965. Uit: Verzamelde Gedichten 1903-1964 Van Oorschot, Amsterdam)

Amen.

© 2012
Michel Christiaens